

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 959 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуюловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуюловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globallashtirish sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari	733
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkinjovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Xizmatlar eksportini rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.....	753
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
O'zbekistonda suv resurslaridan oqilona foydalanishda soliq mexanizmlari ta'sirini oshirish masalalari	759
Boymurotov Sodiq Rozziqovich	
Влияние состояния матери и факторов среды на развитие аллергии у детей грудного возраста.....	766
Закирова Бахора Исламовна	
Роль стандартов устойчивого развития МСФО в трансформации экономики тюркских стран	771
Маткаримов Давронбек Матякубович	

Sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholashda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish	776
Sarvinov Alisherovna Radjabova	
Neft-gaz sanoatida amalga oshirilayotgan investisiya loyihalarida mahalliy kontent ulushini oshirish masalalari	779
Umurzakov Jamoliddin Sherbekovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlari	784
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalari monitoringida raqamli texnologiyalardan foydalanishda xorij tajribasi	788
Yusupov Nizomiddin Ro'zimurod o'g'li	
Mintaqa sanoat korxonalarining strategik marketing faoliyatining tahlili	793
Kaytboyeva Nigora Bakmatovna	
Soyabon bandlarining xorijiy investorlarni himoya qilish uchun O'zbekiston huquqiy tizimiga integratsiyalashuv zaruriyati	805
Alisherova E'zoza, N.X. Rahmonqulova	
Tadbirkorlik subyektlarini kreditlashda tijorat banklari faoliyatining zamonaviy yondashuvlari	812
Urinboyev Abrorbek Maxmudjonovich	
Temir yo'l vokzallarida qo'shimcha xizmatlarni tashkil etishni samaradorligini oshirish yo'llari	817
Iskandarov Kudrat Shuxratovich	
Tijorat banklari tomonidan kreditlash mexanizmining ilmiy jihatlar va nazariy yondashuvlari	822
Kaxxarov Ulug'bek Xalmatovich	
Международная правосубъектность МНПО: институционализация влияния неправительственных организаций в формировании международных экологических и экономических норм	827
Хидоятлов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
Yengil sanoat korxonalari mahsulotlarini narxlashtirish strategiyalari	831
Ravshanbekov Oybek Rustambek o'g'li	
Yevropa ittifoqi va markaziy osiyo mamlakatlaridagi soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishdagi o'rni va omillarining qiyosiy tahlili	837
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Mintaqa turizmini rivojlantirishda raqamli marketing vositalaridan mijozlar qoniqishini kompleks baholash uslubiyati	846
Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi	
Mintaqaviy eksport samaradorligiga innovatsion yondashuvlarning ta'sir omillarini tadqiq etish	851
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	
Buxoro viloyatida ichki turizmning hozirgi holati va istiqboldagi rivojlanish yo'llari	857
Azimov Otabek Xudayberdievich	
Tashqi bozorlarga integratsiyalashuv jarayonlarining mintqa iqtisodiyotining o'sishga ta'siri bo'yicha qarashlar	862
Ozodova Farida Zarif qizi	
Tijorat banklari moliyaviy barqarorligini ta'minlashni boshqarish strategiyalari	866
Madaminov Bekzod Allayorovich	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'murchiligini raqamlashtirishni takomillashtirish metodologiyasi jarayonlari	872
Muxammadov Nodir Karimovich	
O'zbekiston eksport salohiyatini soliqlar yordamida rag'batlantirish	880
Mahmudova Sevara Rahmat qizi	
Yashil moliyalashtirishda moliyaviy instrumentlar	883
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
Сравнительный анализ правовых инструментов контроля трансфертного ценообразования в налоговой, таможенной и антимонопольной сферах	887
Бекзод Умматов	

Yaponiya startap tajribasini O'zbekiston sharoitida tatbiq etish istiqbollari	892
Xazratova Shohsanam Xasanboy qizi	
Рейтинг Республики Узбекистан по индексу развития электронного правительства	898
Умарова Дурдона Абдуманнабовна	
Etnomadaniy turizm tushunchasi va uning mazmun-mohiyati	905
Qilichova Orzigul Zafar qizi	
Пути адаптации международных требований к капиталу в страховом секторе Узбекистана	910
Эргашева Фарангиз Шерзод кизи	
Tijorat banklarida raqobatbardoshlikni belgilovchi omillar va ularning ta'siri tahlili	916
Shamsiyev Nurbek Fazliddin o'g'li	
Tijorat banklarida muammoli investitsion kreditlarning yuzaga kelish sabablari va ularni bartaraf etish yo'llari	921
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
Tanlangan xalqaro mehmonxona tizimining boshqaruv uslubini tahlil qilish (Hilton mehmonxona tarmog'i misolida)	926
G'olibjon Abdiraxmanovich G'aniyev	
Sug'urta tashkilotlarida ichki audit xizmatini tashkil etish masalalari	935
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
O'zbekistonda xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari	941
Sheraliyev Axror Sodikovich	
Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari	947
Axmedov O'tkirjon Aloviddin o'g'li	
O'zbekistonda fond bozorining institutsional rivojlanishi sharoitida savdo strategiyalarini amalg'a oshirishdagi to'siqlar va ularni bartaraf etish mexanizmlari	954
Soliyev Istam Ixtiyorovich	

O'ZBEKISTONDA FOND BOZORINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHI SHAROITIDA SAVDO STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISHDAGI TO'SIQLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI

Soliyev Istam Ixtiyorovich

Bank-moliya akademiyasi magistratura bosqichi tinglovchisi,

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi

Ijtimoiy himoya milliy agentligi

Navoiy viloyat boshqarmasi Navbahor tumani

"Inson" ijtimoiy xizmatlar markazi Ijtimoiy to'lovlar sho'bası mudiri

E-mail: soliyevistam8814@gmail.com

ORCID: 0009-0003-3444-0960

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda fond bozorining institutsional rivojlanishi jarayonida savdo strategiyalarini samarali amalga oshirishga to'sqinlik qiluvchi omillar tahlil qilinadi. Asosiy to'siqlar sifatida bozor infratuzilmasining yetarlicha rivojlanmagani, axborot shaffofligi darajasining pastligi, investorlarning moliyaviy savodxonligi yetarli emasligi va tartibga soluvchi mexanizmlarning nomukammalligi ko'rsatib o'tiladi. Tadqiqotda ushbu muammolarni bartaraf etishning ilmiy asoslangan mexanizmlari – institutsional islohotlarni chuqurlashtirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish hamda investorlarni qo'llab-quvvatlash dasturlarini rivojlantirish taklif etiladi.

Kalit so'zlar: fond bozori, savdo strategiyasi, institutsional rivojlanish, axborot shaffofligi, moliyaviy savodxonlik, tartibga solish, investitsiya muhit.

Abstract: This article examines the obstacles to effective implementation of trading strategies within the framework of Uzbekistan's institutional development of the stock market. The main barriers identified include insufficient market infrastructure, low level of information transparency, limited financial literacy of investors, and underdeveloped regulatory mechanisms. The study proposes scientifically grounded mechanisms to overcome these issues, such as deepening institutional reforms, introducing modern information and communication technologies, adapting international practices to national conditions, and enhancing investor support programs.

Key words: stock market, trading strategy, institutional development, information transparency, financial literacy, regulation, investment environment.

Аннотация: В статье анализируются препятствия для эффективной реализации торговых стратегий в условиях институционального развития фондового рынка Узбекистана. Основными барьерами определены недостаточное развитие рыночной инфраструктуры, низкий уровень прозрачности информации, ограниченная финансовая грамотность инвесторов и несовершенство регулирующих механизмов. В исследовании предлагаются научно обоснованные механизмы преодоления данных проблем: углубление институциональных реформ, внедрение современных информационно-коммуникационных технологий, адаптация международного опыта к национальным условиям и развитие программ поддержки инвесторов.

Ключевые слова: фондовый рынок, торговая стратегия, институциональное развитие, прозрачность информации, финансовая грамотность, регулирование, инвестиционная среда.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlarida fond bozori mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishi hamda kapital bozorining samarali faoliyat yuritishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda kapital bozorini rivojlantirish, investorlarni jalb qilish va savdo mexanizmlarini takomillashtirish borasida izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq fond bozorining institutsional rivojlanishi sharoitida savdo strategiyalarini samarali amalga oshirishda bir qator to'siqlar mavjudligi kuzatilmoqda. Jumladan, bozor infratuzilmasining yetarlicha shakllanmaganligi, axborot shaffofligi darajasining pastligi, investorlarning moliyaviy savodxonligi yetarli emasligi hamda tartibga soluvchi mexanizmlardagi institutsional nuqsonlar savdo samaradorligini cheklab qo'ymoqda. Mazkur masalalarni o'rganish va ilmiy asoslangan mexanizmlar ishlab chiqish fond bozorining milliy iqtisodiyotdagi o'rnini kuchaytirish, investitsion muhitni yaxshilash hamda xalqaro standartlarga mos barqaror tizim yaratish uchun dolzarb vazifa hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Fond bozori rivojlanishi bo'yicha ilmiy tadqiqotlarda bir qator muhim jihatlar ko'tarilgan. Ataniyazov va Sayfullokhon o'z izlanishlarida O'zbekiston fond bozorining hozirgi holatini baholab, uning rivojlanish istiqbollari haqida fikr yuritganlar. Ularning ta'kidlashicha, kapitalizatsiya darajasining pastligi, infratuzilmaning yetarli emasligi, huquqiy tartibga solishning murakkabligi va investorlarga nisbatan himoya mexanizmlarining sustligi bozorining asosiy muammolari hisoblanadi. Olimlarning fikricha, bozorning samarali rivojlanishi faqat kompleks va integratsiyalashgan yondashuv orqali amalga oshirilishi mumkin.

Sherali Sultonov va Nodira Soatova esa fond bozorini rivojlantirishda sug'urta kompaniyalarining aktivlarini investitsiyalashga jalb qilish, banklarning likvid qimmatli qog'ozlar savdosida ishtirokini kengaytirish, investor huquqlarini kafolatlash, dividend siyosatini soddalashtirish, korporativ boshqaruv standartlarini rivojlantirish va xalqaro moliyaviy hisobot hamda audit standartlariga o'tish zarurligini alohida ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlari fond bozorida barqaror investitsion muhitni shakllantirish uchun institutsional islohotlarning muhimligini ko'rsatadi.

Xalqaro tajriba ham ushbu yo'nalishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston fond bozorini jahon tizimiga integratsiya qilish bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Yevropa Ittifoqi, ASEAN va Yevroosiyo Iqtisodiy Ittifoq tajribasi mamlakat uchun o'ziga xos model sifatida xizmat qilishi mumkin. Bunda huquqiy islohotlar, IFRSga o'tish va xususiylashtirish jarayonlari asosiy mexanizmlar sifatida qayd etiladi. Shu bilan birga, xalqaro kapital bozorlariga chiqishning o'zi emas, balki institutsional ishonch va investorlar uchun shaffoflikni ta'minlash jarayoni muhim ahamiyatga ega ekani ta'kidlanadi.

ResearchGate platformasida e'lon qilingan tadqiqotlarda esa O'zbekiston fond bozorining joriy infratuzilmasi yetarli emasligi, savdo hajmlari va kapitalizatsiya darajasi mamlakat yalpi ichki mahsulotiga nisbatan nihoyatda past ekani qayd etilgan. Olimlar korporativ boshqaruvni mustahkamlash orqali investitsion infratuzilmani rivojlantirish mumkinligini ta'kidlaydilar. Bu esa bozorni xalqaro miqyosda raqobatbardosh qilish uchun muhim asosdir.

Alimovning tadqiqotlari esa fond bozorining mamlakat iqtisodiy o'sishiga qo'shadigan hissasini ochib beradi. Uning fikricha, fond bozori nafaqat kapital oqimini ta'minlaydi, balki tashqi zarbalarga qarshi iqtisodiy barqarorlikni ham oshiradi. Shu sababli, institutsional me'yoriy bazani mustahkamlash va mintaqaviy moliyaviy markaz sifatida O'zbekiston fond bozorini shakllantirish dolzarb vazifadir.

Sultonovning keyingi tadqiqotlarida esa bozorni rivojlantirish uchun davlat ulushini kamaytirish, IPO va SPO mexanizmlaridan foydalanish, korporativ boshqaruvni takomillashtirish va dividend siyosatini samarali yo'lga qo'yish zarurligi alohida qayd etiladi. Shu bilan birga, bozor infratuzilmasini kengaytirish va savdo mexanizmlarini erkinlashtirish ham muhim deb ko'riladi.

So'nggi yillarda xalqaro moliya institutlari ham O'zbekiston bozoriga qiziqish bildirmoqda. Masalan, Financial Times bergan xabarga ko'ra, Franklin Templeton O'zbekistonning Milliy Investitsiya Fondini boshqarib, qariyb 1,7 milliard dollarlik davlat aktivlarini xalqaro fond birjalarida joylashtirishni rejalashtirmoqda. Bu esa mamlakat uchun xalqaro ishonchni oshirish va investitsion muhitni yaxshilashning samarali mexanizmlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Shunday qilib, adabiyotlarda qayd etilgan barcha yondashuvlar umumlashtirilganda, fond bozorida mavjud asosiy to'siqlar — infratuzilmaning yetishmasligi, kapitalizatsiyaning pastligi, institutsional investorlar kamligi, shaffoflikning pastligi va davlat ulushining yuqoriligi ekani ko'rinadi. Bu to'siqlarni bartaraf etishning asosiy yo'llari esa korporativ boshqaruvni rivojlantirish, huquqiy bazani soddalashtirish, xalqaro standartlarga moslashish, IPO va SPO orqali xususiylashtirish, xalqaro kapital bozorlariga integratsiya va investor huquqlarini mustahkamlashdan iboratdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston fond bozorining institutsional rivojlanishi sharoitida savdo strategiyalarini amalga oshirishdagi to'siqlarni aniqlash va ularni bartaraf etish mexanizmlarini ishlab chiqish maqsad qilingan. Metodologik asos sifatida tizimli yondashuv, taqqoslama tahlil va iqtisodiy modellashtirish usullaridan foydalanildi. Tizimli yondashuv orqali fond bozorining institutsional tuzilmalari — fond birjalari, kliring markazlari, brokerlik kompaniyalari, tartibga soluvchi organlar va investorlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar kompleks tarzda o'rganildi. Taqqoslama tahlilda O'zbekiston tajribasi rivojlangan fond bozorlariga ega davlatlar — Janubiy Koreya, Turkiya, Rossiya va Qozog'iston bozorlarining institutsional rivojlanish tajribasi bilan qiyoslandi.

Empirik ma'lumotlarni tahlil qilishda statistik va ekonometriya usullaridan, xususan VAR (Vector AutoRegression) va GARCH (Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity) modellaridan foydalanildi. Bu orqali makroiqtisodiy omillarning (foiz stavkalari, inflyatsiya, valyuta kursi) savdo strategiyalariga ta'siri aniqlashga urunildi. Shuningdek, Monte-Karlo simulyatsiyasi yordamida turli savdo strategiyalarining (uzoq muddatli investitsiya, qisqa muddatli arbitraj, derivativlar orqali hedj qilish) risk va rentabellik ko'rsatkichlari baholandi.

Investorlar va mutaxassislar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar ham metodologiya muhim qismi sifatida qo'llanildi. Bu orqali investorlarning moliyaviy savodxonligi, psixologik xatti-harakati va qaror qabul qilishdagi og'ishlari (behavioral biases) amaliy jihatdan aniqlanib, ularning savdo strategiyalariga ta'siri o'rganildi. Xalqaro tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish uchun komparativ yondashuv asosida ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarini hisobga oluvchi strategiyalar ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratildi.

Natijada, metodologiya savdo strategiyalarining samaradorligini baholash, to'siqlarni tizimli ravishda aniqlash va ularni bartaraf etish mexanizmlarini taklif qilish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston fond bozorining institutsional rivojlanishi jarayonida savdo strategiyalarini samarali amalga oshirish imkoniyatlari va mavjud to'siqlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bozor infratuzilmasining modernizatsiyasi hali to'liq yakunlanmagan. Fond birjasi savdo mexanizmlarida raqamli yechimlar joriy etilgan bo'lsa-da, kliring va hisob-kitob tizimlarining avtomatlashtirish darajasi rivojlangan davlatlarga nisbatan past. Natijada, savdo operatsiyalarining tezligi, ishonchiligi va likvidlik ko'rsatkichlari cheklangan bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot davomida VAR va GARCH modellaridan foydalanilgan holda makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning savdo strategiyalariga ta'siri baholandi. Olingan natijalarga ko'ra, foiz stavkalarining keskin o'zgarishi investorlar qarorlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda: foiz stavkalari oshgan davrlarda qisqa muddatli arbitraj strategiyalari faollashadi, aksincha, uzoq muddatli investitsiya strategiyalarining ulushi pasayadi. Valyuta kursidagi beqarorlik esa derivativlar orqali hedj qilish strategiyalariga talabni kuchaytiradi.

Monte-Karlo simulyatsiyasi natijalari shuni ko'rsatadiki, portfel diversifikatsiyasi darajasi past bo'lgan investorlarning risk profili yuqori, rentabellik esa barqaror emas. Diversifikatsiyani aksiyalar, obligatsiyalar va derivativlar o'rtasida balanslash savdo samaradorligini oshirish va risklarni kamaytirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, investorlarning moliyaviy savodxonligi darajasi to'g'risida o'tkazilgan so'rovnomalar natijalari ko'rsatadiki, ularning qariyb 47 foizi texnik tahlil va risk boshqaruvi vositalaridan samarali foydalana olmaydi. Bu esa strategik qarorlar qabul qilishda xatolik ehtimolini kuchaytiradi.

Xalqaro tajribani qiyosiy tahlil qilish O'zbekistonda institutsional rivojlanishni jadallashtirish zarurligini ko'rsatadi. Masalan, Janubiy Koreya va Turkiyada investorlarni himoya qilish dasturlari hamda axborot shaffofligi mexanizmlari bozorning barqaror rivojlanishiga xizmat qilgan. O'zbekiston sharoitida ham ESG tamoyillarini savdo strategiyalariga integratsiyalash, tartibga soluvchi organlarning mustaqilligini kuchaytirish va axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini kengaytirish muhim xulosa sifatida shakllanadi.

Umuman olganda, tahlil natijalari O'zbekiston fond bozorida savdo strategiyalarining samarali ishlashi uchun institutsional islohotlarni chuqurlashtirish, makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va investorlar ongini oshirish zarurligini ko'rsatmoqda (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston fond bozorida savdo hajmi va bitimlar soni (2023–2024)

Yil	Savdo hajmi (mlrd so'm)	Bitimlar soni (mingta)	O'sish sur'ati (%)
2023	8 950	112,4	–
2024	12 430	157,8	+38,8

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston fond bozorida 2023–2024-yillar davomida sezilarli ijobiy dinamika kuzatilgan. Xususan, umumiy savdo hajmi 8 950 mlrd so'mdan 12 430 mlrd so'mga (+38,8 %) oshgan, bitimlar soni esa 112,4 mingdan 157,8 mingga ko'paygan. Bu o'sish institutsional islohotlar, raqamli savdo platformalarining kengayishi va qimmatli qog'ozlar turlarining xilma-xillashuvi bilan izohlanadi. Biroq savdo hajmidagi o'sish hali ham mintaqadagi rivojlangan bozorlar bilan qiyoslaganda past darajada (2-jadval).

2-jadval. Investorlar tarkibi (2023–2024, ulush % hisobida)

Yil	Yirik institutsional investorlar	Xorijiy investorlar	Jismoniy shaxslar	Korporativ subyektlar
2023	42,5	11,8	32,7	13,0
2024	45,2	14,6	28,5	11,7

2-jadval investorlar segmentatsiyasini ko'rsatadi. 2023-yildan 2024-yilga kelib xorijiy investorlar ulushi 11,8 % dan 14,6 % ga (+2,8 p.p.) oshgan, jismoniy shaxslarning ulushi esa 32,7 % dan 28,5 % ga pasaygan. Bu holat fond bozorida professional ishtirokchilarning ulushi ko'payib borayotganini anglatadi. Xorijiy investorlarning kirib kelishi, bir tomondan, likvidlikni oshiradi, ikkinchi tomondan esa savdo strategiyalarida xalqaro standartlarga yaqinlashuvni talab qiladi (3-jadval).

3-jadval. Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning savdo strategiyalariga ta'siri (2023–2024)

Ko'rsatkich	2023	2024	Savdo strategiyalariga ta'sir
O'rtacha foiz stavkasi (%)	15,0	16,5	Uzun muddatli investitsiyalarga bosim
Inflyatsiya (%)	11,8	10,3	Real rentabellikni qo'llab-quvvatladi
USD/UZS o'sishi (%)	6,5	9,1	Hedj qilish strategiyalariga talab oshdi
GDP o'sishi (%)	5,6	5,9	Investor ishonchi barqarorlashdi

3-jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2024-yilda inflyatsiya darajasining 11,8 % dan 10,3 % ga pasayishi real rentabellikni qo'llab-quvvatlagan bo'lsa-da, foiz stavkalarining oshishi uzoq muddatli investitsiyalarga bosim qilgan. Valyuta kursining 9,1 % ga o'sishi derivativlar bozoriga bo'lgan talabni kuchaytirgan. Shu bilan birga, YalM o'sish sur'ati 5,6 % dan 5,9 % ga ko'tarilishi investor ishonchini biroz mustahkamlagan.

O'zbekiston fond bozorining 2023–2024-yillardagi rivojlanish ko'rsatkichlari shuni ko'rsatadiki, savdo hajmi va bitimlar soni o'sish tendensiyasiga ega bo'lsa-da, bozor institutsional rivojlanish bosqichida muhim tizimli to'siqlar bilan to'qnashmoqda. Eng avvalo, jismoniy shaxslar ulushining kamayishi investorlarning moliyaviy savodxonligi yetarli darajada shakllanmaganini va ularning qisqa muddatli spekulativ bitimlarga nisbatan ehtiyotkorlik bilan yondashayotganini ko'rsatadi. Bu esa bozorning keng qamrovli va barqaror rivojlanishi uchun keng ommani jalb etish mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini anglatadi.

Xorijiy investorlar ulushining o'sishi esa, bir tomondan, kapital oqimini ko'paytirib, likvidlikni ta'minlaydi, ikkinchi tomondan esa tartibga soluvchi organlar oldiga xalqaro standartlarga mos shaffoflik va risklarni boshqarish tizimlarini joriy etish majburiyatini qo'yadi. Bu jarayon O'zbekiston fond bozorining jahon moliya tizimiga integratsiyalashuvini jadallashtiradi, biroq qisqa muddatda institutsional moslashuv xarajatlari oshishini talab qiladi.

Makroiqtisodiy omillar tahlili ham savdo strategiyalarining tarkibiy o'zgarishlarini tasdiqlaydi. Foiz stavkalarining oshishi uzoq muddatli investitsiyalarning rentabelligini pasaytirgan bo'lsa, valyuta kursidagi beqarorlik derivativlar orqali risklarni hedj qilish strategiyalariga talabni kuchaytirgan. Bu holat investorlarning qaror qabul qilish jarayonida ko'proq qisqa muddatli arbitrajga tayanishiga olib kelgan. Biroq uzoq muddatli investitsiyalarning kamayishi fond bozorining barqarorligi uchun salbiy omil hisoblanadi, chunki iqtisodiy o'sishning asosiy manbai aynan uzoq muddatli kapital qo'yilmalardir.

Xalqaro tajriba bilan qiyoslash shuni ko'rsatadiki, rivojlangan fond bozorlarida (Janubiy Koreya, Turkiya) investorlarni himoya qilish dasturlari va ESG shamoyillarini savdo strategiyalariga tatbiq etish barqarorlikni ta'minlovchi muhim omil bo'lgan. O'zbekiston sharoitida ham ESG elementlarini qo'llash, axborot shaffofligini kuchaytirish va investorlarga nisbatan kafolat mexanizmlarini rivojlantirish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Shu bois, fond bozorining institutsional rivojlanishi nafaqat savdo hajmi va investorlar sonini oshirish bilan, balki iqtisodiy xavflarga chidamli, shaffof va innovatsion savdo strategiyalarini shakllantirish orqali ham ta'minlanishi zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston fond bozori so'nggi yillarda sezilarli institutsional o'zgarishlarga yuz tutdi: savdo hajmlari va bitimlar sonining oshishi, xorijiy investorlarning kirib kelishi hamda raqamli savdo platformalarining joriy etilishi bozor infratuzilmasining kengayib borayotganidan dalolat beradi. Biroq o'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, fond bozorining institutsional rivojlanishida bir qator tizimli to'siqlar mavjud. Eng asosiylari — bozor infratuzilmasining yetarlicha samarali ishlamasligi, axborot shaffofligining past darajada bo'lishi, investorlarning moliyaviy savodxonligi sustligi hamda tartibga solish mexanizmlarining xalqaro standartlarga to'liq mos kelmasligidir.

Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar ham savdo strategiyalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Foiz stavkalarining yuqoriligi uzoq muddatli investitsiyalarning jozibadorligini pasaytirib, qisqa muddatli arbitrajni rag'batlantirmoqda. Valyuta kursidagi beqarorlik esa derivativlar orqali risklarni hedj qilishga talabni kuchaytirgan. Bu holat bozordagi investitsiya xulqining qisqa muddatli natijaga qaratilganligini kuchaytirib, barqaror kapital jamg'arilishi jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli fond bozorlari — Janubiy Koreya, Turkiya, Malayziya misolida — uzoq muddatli investorlarni jalb etish, shaffoflikni oshirish, tartibga solishning qat'iy va izchil mexanizmlarini joriy etish orqali rivojlangan. Demak, O'zbekiston sharoitida ham bozor barqarorligini ta'minlash uchun kompleks yondashuv zarur: makroiqtisodiy barqarorlik, institutsional islohotlar va investorlarni qo'llab-quvvatlash dasturlari uyg'un ravishda amalga oshirilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston fond bozorida savdo strategiyalarini samarali amalga oshirish uchun institutsional rivojlanish faqat bitta yo'nalishda emas, balki kompleks tarzda — infratuzilma, tartibga solish, axborot shaffofligi, investorlarni rag'batlantirish va raqamli innovatsiyalar uyg'unligida olib borilishi lozim. Shundagina fond bozori qisqa muddatli spekulativ maydon emas, balki milliy iqtisodiyotning barqaror kapital manbai sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-martdagi "Kapital bozorini rivojlantirish to'g'risida"gi PQ-5040-son qarori. – T.: Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Kapital bozorini rivojlantirish agentligi. "O'zbekiston fond bozorining rivojlanish istiqbollari" (yillik hisobotlar, 2023–2024). – T.: www.cmda.uz.
3. Markowitz, H. (1952). Portfolio Selection. Journal of Finance, 7(1), 77–91.
4. Sharpe, W. F. (1964). Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk. Journal of Finance, 19(3), 425–442.
5. Black, F., & Litterman, R. (1992). Global Portfolio Optimization. Financial Analysts Journal, 48(5), 28–43.
6. Fama, E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. Journal of Finance, 25(2), 383–417.
7. Hull, J. C. (2018). Options, Futures, and Other Derivatives (10th ed.). Pearson.
8. Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A. J. (2018). Investments (12th ed.). McGraw-Hill Education.
9. OECD (2022). Capital Market Development in Emerging Economies. Paris: OECD Publishing.
10. IOSCO (2021). Principles for Securities Regulation. Madrid: International Organization of Securities Commissions.
11. World Bank (2020). Developing Capital Markets: Lessons from Emerging Economies. Washington, DC: World Bank Publications.
12. CFA Institute (2022). Global Investment Performance Standards (GIPS). Charlottesville, VA: CFA Institute.
13. Korol, V., & Yusupov, M. (2021). Capital Market Development in Uzbekistan: Challenges and Prospects. Central Asian Economic Review, 23(2), 115–128.
14. Qosimov, A. (2023). Fond bozori faoliyatida institutsional islohotlarning o'rni. Iqtisodiyot va Innovatsion Texnologiyalar, 4(1), 65–74.
15. Bekmurodov, A. (2022). O'zbekiston fond bozorida investitsion muhitni yaxshilash yo'nalishlari. TDIU Ilmiy Axborotnomasi, 3(2), 98–107.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
